

היום נלמד בעזרת ה':

נדרים דף טז

נמרא: מני מתניתין ר' מאיר היא: משנתנו כר"מ הסובר שאין הבדל בין 'קרבן' ל'כקרבן', כלומר שאף האומר 'קרבן שלא אוכל לך' ללא כ' הדמיון (= 'כקרבן') חל נדרו, ולכן המשנה כתבה 'קרבן לא אוכל לך... מותר', לפי שאסר את מה שלא יאכל ולא אסר את מה שיאכל, אבל אם אמר 'קרבן שאוכל לך' אסור.

דאי רבי יהודה: שהרי לדעת רבי יהודה אין הבדל בין 'קרבן' ל'הקרבן' ובשניהם מותר לפי שלא אמר 'כקרבן שאוכל לך', ואם משנתנו כרבי יהודה מדוע היא כתבה 'קרבן לא אוכל לך... מותר' הרי אפילו 'קרבן שאוכל לך' מותר.

קושיא: אימא סיפא: בסיפא של המשנה נכתב 'לקרבן לא אוכל לך מותר', והרי לדעת ר"מ אסור, ואמר רבי אבא שהטעם של ר"מ הוא לפי שכאילו אמר 'לקרבן יהיה ולכן לא אוכל לך', וא"כ אי אפשר להעמיד את משנתנו כר"מ.

תירוץ: לא קשיא: מה שר"מ אסר זה כשאמר 'לקרבן' (= הל' בשוא) שמשמע 'לקרבן יהיה', אבל משנתנו עוסקת כשאמר ~~לא לקרבן~~ 'לקרבן' (= הל' בפתח) ומשמע 'לא קרבן', ולכן מותר.

משנה: האומר 'שבועה לא אוכל לך' אסור, משום שמשמע שאומר 'בשבועה לא אוכל משלך'.

האומר 'הא שבועה שאוכל לך' אסור, משום שמשמע שאומר 'בשבועה יהיה עלי אם אוכל משלך'.

האומר ~~לא שבועה~~ 'שבועה לא אוכל לך', אסור, משום שמשמע שאומר 'מה שלא אוכל ממך לא יהיה בשבועה' אבל מה שאוכל כן יהיה אסור בשבועה.

נמרא: ממשנתנו משמע שהאומר 'הא שבועה שאוכל לך' משמע שנשבע שלא יאכל ממנו, ולכן אסור.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com



052-342-4473



קושיא: ורמיניהו: למדנו במשנה במס' שבועות - שבועות שתיים שהן ארבע, כלומר יש שני ענייני 'שבועות ביטוי' שאם עבר עליהן חייבה אותו התורה קרבן, והם שבועות שנשבע להרע לעצמו או להיטיב עם עצמו, ועוד שתיים שחכמים דרשו, ס"ה ארבע. והם: 1. הנשבע 'שאוכל' (= להיטיב עם עצמו) ועבר על שבועתו ולא אכל. 2. הנשבע 'שלא אוכל' (= להרע לעצמו) ועבר על שבועתו ואכל. הם שתי השבועות המפורשים בתורה שנשבע על העתיד להרע או להיטיב (= שאני יאכל או שאני לא יאכל), והעובר עליהן חייב להביא קרבן. וחכמים הוסיפו עוד שתי שבועות על לשעבר: 3. הנשבע 'שאכלתי' ובאמת לא אכל. 4. הנשבע 'שלא אכלתי' ובאמת כן אכל. הם עוד שתי שבועות על דבר שכבר עבר (= שאכלתי או שלא אכלתי), וגם העובר עליהן חייב להביא קרבן. ע"כ המשנה שם.

הגמרא מבארת את הקושיא:

מדקאמר וכו': מכך שהמשנה במס' שבועות אומרת 'שאוכל ושלא אוכל' ואח"כ אומרת 'שאכלתי ושלא אכלתי' משמע שהנשבע 'שאוכל לך' כוונתו שנשבע שכן יאכל ולא שלא יאכל, וזה סותר למשנתנו שאמרה שהאומר 'הא שבועה שאוכל לך' כוונתו להישבע שלא יאכל. ביאור: המשנה שם במס' שבועות כתבה במקרה השני אופנים של 'כן ולא', דהיינו 'שאכלתי' (= כן) ו'שלא אכלתי' (= לא), וא"כ יש לומר שגם המקרה הראשון - 'שאוכל לך' משמעותו 'כן' דהיינו שאני יאכל ממך, ולא כמו משנתנו שאמרה שהכוונה שאני לא יאכל ממך.

אבי מתרץ: 'שבועה שאוכל' יכולה להתפרש בשני אופנים: 1. אם היו מפצירים בו לאכול ואמר להם 'אוכל אוכל', ועוד הוסיף ואמר להם 'שבועה שאוכל', הרי שמשמעות דבריו שנשבע לאכול, ועל זה דיברה המשנה במס' שבועות. 2. אבל אם נשהפצירו בו לאכול אמר להם 'לא אוכל לא אוכל', ועוד הוסיף ואמר להם 'שבועה שאוכל', הרי שכוונתו להישבע שלא לאכול, וזו המשנה שלנו.

רב אשי מתרץ: צריך לגרוס במשנתנו 'הא שבועה שאי (= שלא) אוכל לך', דהיינו שנשבע שלא לאכול, אבל באמת הנשבע סתם 'שבועה שאוכל לך' הכוונה שנשבע לאכול.

קושיא: א"כ זהו דבר פשוט ומה המשנה באה לחדש?

תירוץ: היה מקום לחשוב שהוא לא רצה להישבע שלא יאכל אלא שכן יאכל, אלא שמחמת גימגום לשונו הוא נכשל ויצא מפיו שבועה 'שאי אוכל', קמ"ל שחלה עליו השבועה שלא יאכל.

אביי לא אמר טעם כרב אשי: אביי לא מתרץ כרב אשי לפי שבמשנה לא כתוב 'שאי אוכל'.

ורב אשי נאדי מן טעם דאביי: ורב אשי התרחק מתירוצו של אביי, לפי שלדעתו כשם ששבועת 'שאוכל' יכולה להתפרש בשני אופנים כך גם שבועת 'שלא אוכל' יכולה להתפרש בשני אופנים: 1. אם היו מפצירים בו לאכול ואמר להם 'אוכל אוכל', ועוד הוסיף ואמר להם 'שבועה שאוכל' או 'שבועה שלא אוכל', הרי שאפשר לפרש את דבריו שנשבע שיאכל, שאף אם אמר 'שבועה שלא אוכל' יתכן שהתכוון לומר 'וכי נשבעתי שלא אוכל? והרי כבר אמרתי לך שאוכל!'. 2. ואפשר גם לפרש את לשונו ממש כפי שאמר - שנשבע שלא לאכול.

נמצא שהאומר 'שבועה שאוכל' אפשר לפרש את דבריו שנשבע שלא יאכל, והאומר 'שבועה שלא אוכל' אפשר לפרש את דבריו שנשבע שכן יאכל, וא"כ מדוע המשנה אומרת שהאומר 'שבועה שלא אוכל' אסור ולא כתבה את שתי המשמעויות, **אלא תנא פסקה שאוכל דאכילנא משמע**, כלומר שהמשנה קבעה שהנשבע 'שאוכל' משמעותו תמיד שנשבע לאכול, והנשבע 'שלא אוכל' משמעותו תמיד שנשבע לא לאכול, ולא כפי תירוצו של אביי שתלה את שבועתו לפי מה שהפצירו בו קודם לכן.

משנה: זה חומר בשבועות מבנדרים: כלומר מה שלמדנו במשנה הקודמת "שבועה לא אוכל לך וכו' אסור" לשון זו חמורה בשבועה מאשר בנדר (שבועה חלה על פעולות ואילו נדר חל רק על דברים ממשיים - חפצים). והגמרא תבאר מהי החומרא בזה יותר מזה.

וחומר בנדרים מבשבועות: נדר חל גם על מצוה כגון האומר 'קונם סוכה שאני עושה' הנדר חל ואסור לו לבנות סוכה, אבל הנשבע שלא יבנה סוכה שבועתו לא חלה והוא מחוייב לבנות סוכה. טעם הדבר משום ששבועה היא על הפעולות של האדם והרי האדם מחוייב כבר לבנות סוכה ואינו יכול להתבטל מהחייב שלו, אבל נדר שהוא על החפץ (סוכה) חל על החפץ, ואחר כך ממילא כבר לא נשאר לו חפץ (סוכה) לקיים בו את המצוה.

(ובגמרא נבאר מהי החומרא בזה יותר מזה).

גמרא: 'חומר' מכלל דנדר הוא: מלשון המשנה שבשבעה חמורה מנדר - משמע שהנדר חל אלא שיש בשבעה חומרא שאין בו. אך הרי הנדר בכלל לא חל כמובא במשנה לעיל (טו:): 'קרבן לא אוכל לך...מותר' וכפי שביארנו שנדר לא חל על פעולות אלא על חפצים?

תירוץ: **אסיפא דאידיך בבא קתני:** המשנה שלנו לא הולכת על המשנה שבעמוד שלנו, אלא על המשנה שבעמוד הקודם שהיא הסיפא של המשנה הקודמת למשנה שלנו: 'שבועה שאיני יושן וכו' אסור'.

[סדר המשניות מחולק כך: מתחילת הפרק זו משנה אחת, כולל המשנה בדף יד', ב: 'קונם שאני יושן וכו', והסיפא של אותה משנה ממשיכה בדף טו', ב: 'שבועה שאיני יושן וכו' עד אמצע המשנה. ומהמילים 'קרבן לא אוכל לך' מתחילה משנה חדשה שממשיכה בדף טז', א: 'שבועה לא אוכל לך וכו', והסיפא שלה זו המשנה שלנו המסכמת את החומרות של נדרים ושבועות].

ולכן אם נדר בלשון זו 'קונם שאיני יושן' אמנם מדאורייתא הנדר לא חל (כאמור כי הוא נדר על פעולה) אבל מדרבנן הנדר כן חל. וזהו החומר שיש בשבעה שהיא אסורה מדאורייתא על פני נדר שאסור רק מדרבנן.

[ואמנם בחומר נדרים מבשבועות כגון באומר 'קונם סוכה שאני עושה' - לכאורה השבועה לא חלה כלל, ומדוע אומרת המשנה שנדר חמור יותר ממנה? והתשובה היא שהנשבע כך זו שבועת שוא והוא עבר על לאו וחייב מלקות, אלא שמותר לו לעבור על השבועה שלו ואינו עובר ב'בל יחל דברו'. -ר"ן].

*

תלמוד לומר לא יחל דברו: ודורשים שדוקא 'דברו' - עניינו הפרטיים אסור לו להפר, אבל עליו להפר את שבועתו אם היא מפריעה לדברי שמיים.

מאי שנא נדר דכתיב וכו': כלומר מדוע נדר שונה משבועה שהוא כן חל אפילו לעבור על המצוות - כי הפסוק "אִישׁ כִּי יִדַּר נֶדֶר לִי-הִנֵּה אוּ הִשְׁבַּע שְׁבַעַתָּה לְאִסֹּר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרָו" מתפרש שאפילו 'להשם לא יחל דברו' כלומר אפילו שהנדר שלו מבטל את מצות ה' לא יחל דברו ויקיים את הנדר. אך אם כן קשה הרי גם שבועה כתובה באותו פסוק וגם עליה יש לפרש שאפילו 'להשם לא יחל דברו'?

(המשך בדף הבא ↓)

אמר אביי: הסברא נותנת ש'להשם' הולך רק על נדר ולא על שבועה. משום שנדר אוסר את הנאת הדבר עליו כגון סוכה - ונמצא שאסור לו להנות מהסוכה וממילא הוא כבר לא יכול לקיים את המצוה (כי הסוכה עצמה אינה המצוה אלא האדם הוא שמצווה לשבת בה), אבל שבועה שהיא אוסרת את האדם מלפעול כגון מלשבת בסוכה – השבועה לא חלה כי הוא מחוייב לקיים את המצוות.

קושיא: **אמר רבא:** הרי מצוות לאו להינות נתנו, כי הם גזירת מלך שעלינו לקיימם. ואם כן אפילו אם אסר את הנאת הסוכה עליו מה בכך, עליו לקיים את המצוה כי אין זה נחשב להנאה?

רבא מסכים עם העיקרון שאמר אביי, והוא רק מקשה על לשון 'הנאה' שאמר אביי.

*

קושיא: **ושאין נשבעין על המצוה מהכא נפקא ליה:** והרי יש מקור אחר לדין זה?

ולא ביטל: כלומר לאחר שהוא נשבע הוא כן קיים את המצוה - יכול יהא חייב קרבן על שעבר על שבועתו?

תירוץ: **חד קרא למפטריה וכו':** פסוק אחד נצרך בשביל ללמד שהנשבע לבטל את המצוה ולאחר מכן קיים אותה אינו מחוייב בקרבן (שמביא אדם שעבר על שבועתו בשוגג), ופסוק אחד נצרך ללמד שהוא לא עבר הלאו של 'לא יחל דברו' והוא פטור ממלקות.